

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента
Методика та техніка лікувального масажу

підготовки бакалавра (на базі повної загальної середньої освіти)

спеціальності 227 «Терапія та реабілітація»

освітньо-професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія»

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «Методика та техніка лікувального масажу» підготовки бакалавра, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія, ерготерапія».

Розробник: Кирилюк В.В., старший викладач кафедри фізичної терапії та ерготерапії.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної / освітньо-наукової / освітньо-творчої програми:

(Андрійчук О. Я.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

протокол № 2 від 18 вересня 2023 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

Силабус освітнього компонента перезатверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

І. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: 22-Охорона здоров'я Спеціальність: 227- Терапія та реабілітація Освітньо-професійна програма: Фізична терапія, ерготерапія Освітній ступень: Бакалавр	Нормативний
		Рік навчання 2
Семестр 3		
Лекції 28 год.		
Лабораторні 36 год.		
Самостійна робота 48 год.		
Консультації 8 год.		
Форма контролю : екзамен		
Кількість годин/кредитів 120 / 4		
ІНДЗ: немає		
Мова навчання		Українська

І. ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Прізвище, ім'я та по батькові: Кирилюк Вікторія Василівна.

Посада: старший викладач кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Контактна інформація: viktoriia_kyryliuk@ukr.net; 066-68-33-104.

Дні занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

II. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. **Анотація курсу.** Освітній компонент передбачає набуття студентами теоретичних знань та практичних вмінь застосовувати лікувальний масаж в сфері фізичної терапії організму після перенесення різного виду захворювань. Теоретичні заняття супроводжуються обов'язковим закріпленням матеріалу на лабораторних заняттях. В цілях кращого закріплення теоретичних знань про будову тіла людини необхідно на лабораторних заняттях вивчити топографію кісток, зв'язок і прикріплень, м'язів, нервових стволів, судин і лімфатичних вузлів.

2. **Пререквізити:** основи медичних знань та медична термінологія; нормальна анатомія людини (за професійним спрямуванням); нормальна фізіологія людини (за професійним спрямуванням).

Постреквізити: Основи медико-соціальної реабілітації; преформовані фізичні чинники. . Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

3. Мета і завдання освітнього компонента:

Метою викладання освітнього компонента «Методика та техніка лікувального масажу» є формування у студентів комплексу спеціальних знань і практичних умінь, які зможуть застосовувати у спорті, вищих досягнень, фізичній реабілітації та фізичній терапії.

Завдання освітнього компонента:

Теоретичні – викласти теоретичні основи та методологічні особливості застосування системного підходу при оволодіння технікою масажу, як самостійного або допоміжного методу лікування та фізичної терапії. Під час навчання студенти озброюються методичними підходами до масажу при різних нозологіях в контексті єдиної системи лікувально-профілактичного обслуговування населення.

Надати принципи та критерії фізіологічного та психологічного характеру при визначенні виду масажу у людей різного віку. Аналізувати методичні та практичні рекомендації щодо проведення масажу у дітей дошкільного віку.

Крім того, обґрунтувати показання та протипоказання до проведення масажу, засоби і методи масажу, фізіологічний вплив численних прийомів масажу на різні тканини, органи і системи та їх функціональний стан.

Практичні - навчити володіти всебічним комплексним підходом при проведенні процедури масажу з метою найбільш ефективного впливу масажу на організм людини.

Ознайомити студентів з основними принципами, видами масажу, з гігієнічними основами проведення масажу, вивчаючи фізіологічну дію масажу. Оволодіти навичками і вміннями виконувати різні види масажу із застосуванням основних та допоміжних прийомів масажу. У процесі навчання студенти вчаться аналізувати симптоматику порушень з використанням основних етапів обстеження м'язів. Підготовка до практичної діяльності забезпечується як змістом, так і системою практичних занять.

IV Результати навчання (Компетентності).

Студенти повинні бути компетентними у таких питаннях:

Загальні компетентності

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 04. Здатність працювати в команді

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності

ФК 1 Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх виконання і зв'язок з охороною здоров'я.

ФК 4 Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії.

ФК 7 Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.

ФК 9 Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

ФК 13 Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

ФК 14 Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

Програмні результати навчання

ПР 10. Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності.

ПР 11. Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності.

ПР 16. Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	*Форма конт-лю/ Бали
Змістовий модуль 1. Масаж у системі фізичної реабілітації.						
Тема 1. Поняття, предмет і завдання лікувального масажу. Короткі історичні відомості. Масаж на етапах лікування. Завдання масажу.	8	2	2	4		ДС РМГ/5
Тема 2. Основні механізми дії лікувального масажу на організм людини.	8	2	2	4		ДС РМГ/5
Тема 3. Загальні покази та протипокази до призначення лікувального масажу.	8	2	2	4		ДС РМГ/5
Тема 4. Лікувальний масаж в ранньому дитячому віці.	11	2	4	4	1	ДС РМГ/5
Тема 5. Масаж при порушеннях постави. Сколіоз. Плоскостопість. Методика проведення масажу при порушеннях постави.	11	2	4	4	1	ДС ДБ РМГ, ІРС /5
Тема 6. Сутність і механізми фізіологічного впливу масажу на організм людини. Форми і методи лікувального масажу	11	2	4	4	1	ДС ДБ РМГ, ІРС /5
Разом за модулем 1	57	12	18	24	3	5
Змістовий модуль 2. Масаж при захворюваннях різних органів і систем.						
Тема 7. Масаж при захворюваннях опорно-рухового апарату. Методика проведення масажу при міозиті та міальгії.	11	4	2	4	1	ДС, ТР РМГ, ІРС /5

Тема 8. Методика проведення. масажу при переломах верхніх і нижніх кінцівок.	8	2	2	4		ДС РМГ, ІРС /5
Тема 9. Остеохондроз хребта. Масаж при невриті лицьового нерва. Послідовність та методика його проведення. Масаж при бронхіальній астмі.	11	4	2	4	1	ДС РМГ, ІРС /5
Тема 10. Лікувальний масаж при захворюваннях центральної і периферійної нервової системи.	9	2	2	4	1	ДС, РМГ, ІРС/5
Тема 11. Реабілітаційний масаж при захворюваннях серцево-судинної і бронхолегеневої системи. Масаж при гіпертонічній хворобі.	11	2	4	4	1	ДБ, ТР, РМГ, ІРС/5
Тема 12. Масаж при ішемічній хворобі серця і її ускладненнях в період лікування в стаціонарі і в післялікарняний період.	11	2	4	4	1	ДБ, ТР, РМГ, ІРС/5
Підсумкова контрольна робота. Засвоєння практичних навичок.	2		2			ПКР/5
Разом за модулем 2	63	16	18	24	5	5
Всього годин / Балів	120	28	36	48	8	5/120

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, ІРС – індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, ПКР -підсумкова контрольна робота

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема.1. Введення в курс лікувального масажу.

1. Медико-біологічні основи лікувального масажу.
2. Гігієнічні вимоги до лікувального масажу.
3. Показання і протипоказання.
4. Вимоги до приміщення та інвентарю. Вимоги до масажиста. Вимоги до рук масажиста.
5. Етапи розвитку спеціаліста в галузі масажу.
6. Вимоги до людини, яку масажують. Положення масажиста і людини, яку масажують, під час масажу.
7. Показання та протипоказання до використання лікувального масажу.
8. Основні правила методики і техніки лікувального масажу.
9. Особливості вибору методики лікувального масажу. Тривалість масажу.
10. Прийоми масажу: основні, додаткові.

Тема 2 Лікувальний масаж при захворюваннях суглобів.

1. Загальна характеристика захворювань суглобів.
2. Завдання масажу.
3. Методичні рекомендації до виконання лікувального масажу. Показання і протипоказання.
4. Масаж при вузликковому артрозі суглобів кисті.
5. Масаж при деформуючому артрозі кульшового суглобу.
6. Масаж при деформуючому артрозі колінного суглобу.
7. Масаж при деформуючому артрозі ліктьового суглобу.

Тема 3 Лікувальний масаж при захворюваннях суглобів.

1. Загальна характеристика захворювань суглобів.
2. Завдання масажу.
3. Методичні рекомендації до виконання лікувального масажу. Показання і протипоказання.
4. Масаж при вузликковому артрозі суглобів кисті.
5. Масаж при деформуючому артрозі кульшового суглобу.
6. Масаж при деформуючому артрозі колінного суглобу.
7. Масаж при деформуючому артрозі ліктьового суглобу.

Тема 4. Лікувальний масаж при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату.

1. Завдання масажу.

2. Методичні рекомендації до виконання лікувального масажу.
3. Показання та протипоказання.
4. Масаж при шийно-грудному остеохондрозі.
5. Масаж при попереково-крижовому остеохондрозі.
6. Масаж при сколіозах.
7. Масаж при плоскостопості.
8. Масаж при забиттях. Масаж при розтягуваннях. Масаж при переломах. Масаж при контрактурах. Масаж ампутаційної культі

Тема 5. Лікувальний масаж при захворюваннях і травмах периферійної і центральної нервових систем.

1. Загальна характеристика захворювань і травм периферійної та центральної нервових систем. Завдання масажу.
2. Методичні рекомендації до виконання лікувального масажу. Показання і протипоказання.
3. Масаж при невриті лицьового нерву. Масаж при невралгії трійчастого нерву. Масаж при невралгії потиличного нерву. Масаж при невралгії міжреберних нервів. Масаж при невралгії та невриті кульшового нерву.
4. Масаж при дитячих церебральних паралічах.
5. Масаж при в'ялих паралічах.

Тема 6. Лікувальний масаж при захворюваннях серцево-судинної системи.

1. Загальна характеристика захворювань серцево-судинної системи. Завдання масажу.
2. Методичні рекомендації до виконання лікувального масажу. Показання і протипоказання.
3. Масаж при ішемічній хворобі серця та інфаркті міокарду.
4. Масаж при гіпертонічній хворобі.
5. Масаж при гіпотонічній хворобі.
6. Масаж при вадах серця.
7. Масаж при захворюваннях артерій і вен.

Тема 7. Лікувальний масаж при захворюваннях дихальної системи

1. Загальна характеристика захворювань дихальної системи. Завдання масажу.
2. Методичні рекомендації до виконання лікувального масажу. Показання і протипоказання.
3. Масаж при хронічній пневмонії.
4. Масаж при хронічних неспецифічних захворюваннях органів дихання.

Тема 8. Лікувальний масаж при захворюваннях травної системи.

1. Загальна характеристика захворювань травної системи. Завдання масажу.
2. Методичні рекомендації до виконання лікувального масажу. Показання і протипоказання.
3. Масаж при хронічному гастриті.
4. Масаж при захворюваннях кишківника.
5. Масаж при виразковій хворобі черева та дванадцятипалої кишки.
6. Масаж при захворюваннях печінки та жовчного міхура.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика науково-педагогічного працівника щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Вивчення освітнього компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти на кожному занятті, виконання ІНДЗ. Середовище під час занять є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти повинні бути одягненими в білі медичні халати.

До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note), зареєструватись на [платформі](#) дистанційного навчання ВНУ імені Лесі Українки для проходження тестування та роботи з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua. Корпоративна пошта з паролем видається методистом деканату медичного факультету.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4-бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу згідно із нижче наведеними правилами.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному практичному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

– 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні

знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих здобувачем освіти оцінок під час вивчення освітнього компонента впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного, округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за 200-бальною шкалою для освітнього компонента. Здобувач вищої освіти має право на зарахування певної кількості балів (за попереднім погодженням з викладачем), відповідно до [Положення](#) про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі України

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання освітнього компоненту відбувається відповідно до [Положення](#) про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Політика щодо академічної доброчесності. При недотриманні здобувачем освіти [Кодексу](#) академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі України, який встановлює загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які навчаються в Університеті, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечує дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, оцінювання роботи не буде відбуватись (!).

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів

навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. Здобувачі не повинні спізнюватися на заняття. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн форматі за погодженням із керівництвом Університету. У разі пропуску практичного заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі на консультаціях за графіком відпрацювання згідно з [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є екзамен.

Організація та порядок проведення підсумкового контролю відбувається у відповідності до [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Терміни проведення підсумкового контролю, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів підсумкового контролю.

На екзамен виносяться усі програмні питання освітнього компонента та передбачені силабусом. Екзаменаційна оцінка визначається в балах за результатами виконання екзаменаційних завдань за шкалою від 0 до 80 балів.

Підсумковий бал формується шляхом додавання поточних балів та екзаменаційного балу і становить максимум 200 балів.

Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Методика проведення масажу при переломах кісток кінцівок;
2. Методика і техніка виконання масажу при травмах і переломах хребта;
3. Техніка виконання реабілітаційного масажу ампутаційної культі;
4. Клінічна характеристика хворих після оперативних втручань на органах черевної та грудної порожнин;
5. Завдання масажу після оперативних втручань на органах черевної та грудної порожнин;
6. Показання, протипоказання до призначення масажу після оперативних втручань на органах черевної порожнин;
7. Показання, протипоказання до призначення масажу після оперативних втручань на органах грудної порожнин;
8. Методичні особливості масажу після оперативних втручань на органах черевної та грудної порожнин;
9. Завдання масажу при захворюваннях і травмах центральної і периферійної нервової системи;
10. Показання, протипоказання до призначення масажу при захворюваннях і травмах центральної і периферійної нервової системи;
11. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при захворюваннях і травмах центральної і периферійної нервової системи;
12. Методика і техніка проведення масажу постінсультних хворих в ранній відновлювальний період;
13. Методика і техніка проведення масажу при невриті лицьового нерва;
14. Методика і техніка проведення масажу при розсіяному склерозі;
15. Методика і техніка проведення масажу при травмах периферійних нервів;
16. Методика і техніка проведення масажу при атеросклерозі судин головного мозку;
17. Методика і техніка проведення масажу при остеохондрозі хребта;
18. Методика проведення масажу при наслідках порушення мозкового кровообігу;
19. Методика проведення масажу при попереково-крижовому радикуліті;
20. Методика і техніка проведення масажу при дієнцефальному синдромі;
21. Методика і техніка проведення масажу при вегетативних поліневритах;
22. Методика і техніка проведення масажу при синдромі вегето-судинної дистонії;
23. Завдання масажу при захворюваннях серцево-судинної системи;
24. Показання, протипоказання до призначення масажу при захворюваннях серцево-судинної системи;

25. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при захворюваннях серцево-судинної системи;
26. Методика і техніка проведення масажу при гіпертонічній хворобі;
27. Методика і техніка проведення масажу при гіпотонічній хворобі;
28. Методика і техніка проведення масажу при інфаркті міокарда;
29. Методику і техніка проведення масажу при захворюваннях артерій верхніх кінцівок;
30. Методика і техніка проведення масажу при захворюваннях артерій нижніх кінцівок;
31. Методика і техніка проведення масажу при захворюваннях вен нижніх кінцівок;
32. Завдання масажу при захворюваннях органів дихання;
33. Показання, протипоказання до призначення масажу при захворюваннях органів дихання;
34. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при захворюваннях органів дихання;
35. Методика і техніка проведення масажу при бронхіальній астмі;
36. Методика і техніка проведення масажу при бронхіті;
37. Методика і техніка проведення масажу при пневмонії;
38. Методику і техніка проведення масажу при плевриті;
39. Завдання масажу при захворюваннях органів травлення;
40. Показання, протипоказання до призначення масажу при захворюваннях органів травлення;
41. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при захворюваннях органів травлення;
42. Методика і техніка проведення масажу при хворобі шлунка і 12-ти палої кишки;
43. Методика і техніка проведення масажу при печінки і жовчного міхура;
44. Методика і техніка проведення масажу при хворобах кишечника (ентерит, коліт);
45. Завдання масажу при захворюваннях нирок і сечостатевих органів;
46. Показання, протипоказання до призначення масажу при захворюваннях нирок і сечостатевих органів;
47. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при захворюваннях нирок і сечостатевих органів;
48. Методика і техніка проведення масажу при розладах статевої діяльності у чоловіків;
49. Методика і техніка проведення масажу статевих органів;
50. Завдання масажу при гінекологічних захворюваннях;

51. Показання, протипоказання до призначення масажу при гінекологічних захворюваннях;

52. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при гінекологічних захворюваннях;

53. Методика і техніка проведення масажу при безплідності;

54. Методика і техніка проведення масажу при сполучнотканинних зрощеннях зв'язкового апарату матки;

55. Методика і техніка проведення масажу при болючих місячних;

56. Методика і техніка проведення масажу в період лактації;

57. Методика і техніка проведення масажу при лактостазах;

58. Завдання масажу при порушеннях обміну речовин;

59. Показання, протипоказання до призначення масажу при порушеннях обміну речовин;

60. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при порушеннях обміну речовин;

61. Методика і техніка проведення масажу при цукровому діабеті;

62. Методика і техніка проведення масажу при хворобі Аддісона;

63. Методика і техніка проведення масажу при ожирінні;

64. Завдання масажу в ранньому дитячому віці;

65. Показання, протипоказання до призначення масажу в ранньому дитячому віці;

66. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу в ранньому дитячому віці;

67. Методика і техніка проведення масажу при гострій пневмонії;

68. Методика і техніка проведення масажу при бронхіальній астмі;

69. Методика і техніка проведення масажу при рахіті;

70. Методика і техніка проведення масажу при гіпотрофії;

71. Методика і техніка проведення масажу при нічному нетриманні сечі;

72. Методика і техніка проведення масажу при сколіотичній хворобі;

73. Методика і техніка проведення масажу при дитячому церебральному паралічу;

74. Методика і техніка проведення масажу при уродженій кривошії;

75. Завдання масажу захворюваннях шкіри;

76. Показання, протипоказання до призначення масажу при захворюваннях шкіри;

77. Методичні особливості проведення реабілітаційного масажу при захворюваннях шкіри;

78. Методика і техніка проведення масажу при сверблячці шкірний;

79. Методика і техніка проведення масажу при псоріазі та екземи;
80. Методика і техніка проведення масажу при слоновості;
81. Методика і техніка проведення масажу при склеродермії.
82. Завдання масажу в ранньому дитячому віці;
83. Показання, протипоказання до призначення мануальної терапії;
84. Методичні особливості проведення мануальної терапії;
85. Методика і техніка проведення мобілізації грудного відділу хребта в поєднанні з тракцією;
86. Методика і техніка проведення мобілізації поперекового відділу хребта;
87. Методика і техніка проведення маніпуляції на шийному відділі хребта;
88. Методика і техніка проведення маніпуляції в області грудного відділу хребта при розгинанні;
89. Методика і техніка проведення маніпуляції на поперековому відділі хребта.

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вакуленко Л.О. Лікувальний масаж: практикум для підготовки до занять / Л.О. Вакуленко, О.Р. Барладин, Д.В. Вакуленко. – Тернопіль, ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019 с.
2. Кирилюк В. В. Методика та техніка класичного масажу : метод. рек. для підготовки до практичних занять студентів спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Луцьк, 2022. 24 с.
3. Кирилюк В. В., Сітовський А. М. Лікувальний масаж при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату : метод. рек. для підготовки до практичних занять студентів спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Луцьк, 2022. 45 с.
4. Кирилюк В. В. Масаж загальний і самомасаж: метод. рек. до практ. занять для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 016 «Спеціальна освіта». Луцьк : ЛІРоЛ Ун-ту «Україна», 2020. 24 с

Додаткова

1. Майструк М.І. Техніка загального масажу і самомасажу: методичні вказівки для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини». - Хмельницький: ХНУ, 2012.- 62с.
2. Вакуленко Л.О. Лікувально-реабілітаційний масаж у педіатрії : навчальний посібник, [електронний варіант] / Л. О. Вакуленко, Д. В. Вакуленко, ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. –233 с.

3. Мороз Л.А. Універсальна енциклопедія лікувального і оздоровчого масажу / Л.А. Мороз. – Донецьк: ТОВ ВКФ БФО, 2011. – 432 с.
4. Вакуленко Л.О. Реабілітаційний масаж / Л.О.Вакуленко, Г.В. Прилуцька, Д.В. Вакуленко та ін. – Тернопіль, Урмедкнига, 2018. –430 с.
5. Вакуленко Д.В. Інформаційні технології у лікувально-реабілітаційному масажі : навчальний посібник / Д.В. Вакуленко, Л. О. Вакуленко. – Тернопіль : ТНПУ, 2019, 68 с.
6. Вакуленко Л.О. Лікувально-реабілітаційний масаж у педіатрії : навчальний посібник, [електронний варіант] / Л. О. Вакуленко, Д. В. Вакуленко, ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. –233 с.
7. Робочий зошит для підготовки до занять з навчальної дисципліни «Лікувальний масаж» / розроб : Л.О. Вакуленко, Д. В. Вакуленко, О. Р. Барладин. - Тернопіль, ТНПУ ім. В.
8. Кліш І.С., Кирилюк В.В., Резнік О.І. Адаптивне фізичне виховання при захворюваннях опорно-рухового апарату: метод. рек. для студентів 4 курсу заочної форми навч. спеціальностей 227 фізична терапія, ерготерапія та 016 спеціальна освіта. Луцьк, 2021. 54с.

Інтернет ресурси

Режим електронного доступу: ovc.kharkov.ua/efimenko.pdf

Режим електронного доступу: https://irbis.nuph.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe

Режим електронного доступу: <https://www.umj.com.ua/article/90478/ishemichnij-insult-medichna-reabilitaciya>